

Quicksan Natuur

Heilig Hartenkerk 's-Hertogenbosch

Onze referentie: 301211

Colofon

Opdrachtgever

Van de Ven Bouw en Ontwikkeling B.V.
De heer P. Mossou
Haya van Somerenstraat 4-01
5032MK Tilburg

Dossiergegevens

Onze referentie: 301211
Uw referentie: 15.220
Status rapport: v1.0

Projectteam

Projectverantwoordelijke: Jasper Verhaar
Specialist Natuur en Ecologie: Jasper Verhaar
Kwaliteitscontrole: Dennis Slotboom

Contactgegevens

info@Cobra-adviseurs.nl
www.Cobra-adviseurs.nl
T. 088 - 262 72 00

Centraal postadres

Cobra adviseurs bv
Rechtestraat 12
5455 GE Wilbertoord

Bedrijfsgegevens

KvK Eindhoven 17232157
Btw-nr. NL 8199.70.220.B01
IBAN NL82 RABO 0153 4125 18

Samenvatting

Cobra adviseurs bv heeft op 27 juli 2017 een Quickscan Natuur uitgevoerd in en om de Heilig Hartenkerk in 's-Hertogenbosch. Van der Ven Bouw en Ontwikkeling wil grondgebonden woningen realiseren in de kerk en heeft ons vanwege de benodigde bestemmingsplanwijziging gevraagd eventuele knelpunten in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb) in beeld te brengen.

Vogels

In het gebied zijn vogels aanwezig of deze worden verwacht, waaronder houtduif, ekster, kauw, merel, huismus en verschillende soorten kleine zangvogels. Alle vogels zijn beschermd onder de Wnb. Onder kapotte dakpannen van de kerk zijn mogelijk nesten van huismus aanwezig, maar of dit daadwerkelijk zo is moet nader worden onderzocht. Huismusnesten zijn namelijk jaarrond beschermd (categorie 2). De nesten van de overige nabij de kerk aangetroffen of verwachte vogelsoorten zijn niet jaarrond beschermd, maar zijn wel beschermd zolang het nest in gebruik is.

Voor vogels waarvan de nesten niet jaarrond zijn beschermd zijn geen overtredingen van de verbodsbepalingen te verwachten mits met de voorgenomen werkzaamheden geen bewoonde nesten verloren gaan. Als uit onderzoek blijkt dat het dak daadwerkelijk gebruikt wordt door huismussen om onder te broeden, dan wordt met het vervangen van kapotte dakpannen artikel 3.1 lid 1 Wnb overtreden. Als er werkzaamheden aan de gevels worden uitgevoerd is mogelijk sprake van overtreding van artikel 3.1 lid 4 en lid 5.

Europees beschermde soorten

Er worden vleermuizen in het onderzoeksgebied verwacht. Vleermuizen zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en staan daarom ook op de lijst van Europees beschermde diersoorten en zijn daarmee strikt beschermd. In kieren en holle ruimten onder de overkapping bij de ingang van de sacristie en op meerdere plekken van de kerk tussen de gevel en de daklijst zijn mogelijk verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig. Mits in gebruik zijn verblijfplaatsen van vleermuizen streng beschermd. Vermoedelijk wordt de directe omgeving van de kerk door vleermuizen gebruikt als onderdeel van een foerageergebied.

Voor Europees beschermde soorten zijn ten aanzien van vleermuizen geen overtredingen van de verbodsbepalingen te verwachten mits geen vaste rust- en verblijfplaatsen (in dit geval in kieren en holle ruimten) verloren gaan door het dichtmaken van kieren en holle ruimten. Als er boor- en zaagwerk aan de gevels wordt uitgevoerd is mogelijk sprake van overtreding van artikel 3.5 lid 2 en lid 4. Nader onderzoek is dan noodzakelijk om de soort te bepalen en de functionaliteit van de verblijfplaatsen.

Nationaal beschermde soorten

De door ons aangetroffen of te verwachten soorten egel, veldmuis, huisspitsmuis, bruine kikker en gewone pad zijn opgenomen in de lijst van nationaal beschermde diersoorten. Van egel, veldmuis en huisspitsmuis verwachten wij nabij de gevels ook verblijfplaatsen.

Voor nationaal beschermde soorten is sprake van een overtreding van artikel 3.10 lid 1b Wnb. Maar voor alle in het onderzoeksgebied verwachte nationaal beschermde soorten geldt in de provincie Noord-Brabant een vrijstelling omdat de werkzaamheden vallen onder de noemer ruimtelijke ontwikkelingen (bron: Verordening natuurbescherming Noord-Brabant). Zorgvuldig handelen blijft echter vereist.

Vervolgstappen

De volgende vervolgstappen zijn nodig:

- Uitvoeren van nader onderzoek naar nesten van huismus.
- Uitvoeren van nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen.
- Behouden van vogelnesten waarvan de nesten niet jaarrond zijn beschermd door werken buiten het broedseizoen of aanvullende nestcontroles.
- Het inspecteren van de werkomgeving op dieren voor de start van de werkzaamheden.

Gebiedsbescherming

De voorgenoemde werkzaamheden hebben naar verwachting geen invloed op nabijgelegen Natura 2000-gebieden of de nabijgelegen Natuurnetwerk Nederland (NNN). Vervolgstappen zijn in dit kader niet nodig.

Houtopstanden

In het onderzoeksgebied staan geen bomen. Dat houdt in dat in het kader van hoofdstuk 4 Wet natuurbescherming er geen sprake is van een meldings- en herplantplicht bij het vellen van bomen. Ook is er geen omgevingsvergunning voor vellen nodig.

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Situatie en planvorming	6
3	Verantwoording	9
3.1	Literatuuronderzoek	9
3.2	Nationale Databank Flora en Fauna	9
3.3	Veldwerk	10
4	Quickscan	11
4.1	Gebiedsbescherming	11
4.2	Planten en dieren	12
4.2.1	Vogels	12
4.2.2	Europees beschermde soorten	12
4.2.3	Nationaal beschermde soorten	12
4.3	Vaste rust- en verblijfplaatsen	13
4.4	Overige functies	14
4.5	Houtopstanden	14
5	Conclusie	15
5.1	Soortenbescherming	15
5.1.1	Vogels	15
5.1.2	Europees beschermde soorten	15
5.1.3	Nationaal beschermde soorten	16
5.2	Gebiedsbescherming	17
5.3	Samenvatting	18
6	Advies	19
6.1	Vogels	19
6.2	Europees beschermde soorten	20
6.3	Nationaal beschermde soorten	20
6.4	Gebiedsbescherming	20

Bijlage 1. Resultaten Nationale Databank Flora en Fauna

Bijlage 2. Juridisch kader Wet natuurbescherming

1

Inleiding

In opdracht van Van de Ven Bouw en Ontwikkeling hebben wij een Quicksan Natuur uitgevoerd. Het gaat om de Heilig Hartenkerk aan de Rubensstraat 62 in 's-Hertogenbosch, gelegen in de provincie Noord-Brabant. Jasper Verhaar heeft het veldwerk uitgevoerd op 27 juli 2017.

Aanleiding

Dit onderzoek moet uitgevoerd worden in verband met een bestemmingplanwijziging van kerk naar grondgebonden woningen. Het doel is het bepalen of er beschermde soorten of de vaste rust- en verblijfplaatsen hiervan in of nabij het gebouw aanwezig zijn. Op basis van de resultaten kunnen wij u aangeven of er een ontheffing moet worden aangevraagd of dat nader onderzoek noodzakelijk is.

Onze quickscan Natuur is een toets van de ecologische potenties van het onderzoeksgebied en kan niet worden gezien als volwaardig ecologisch onderzoek. Er is in dit stadium geen uitgebreide inventarisatie uitgevoerd van soorten of soortgroepen.

Hebt u na het lezen van dit rapport nog vragen?

Neem dan gerust contact op met Jasper Verhaar op 088-262 72 00.

Uw veelzijdig specialist,

Joost Verhagen

Directeur

Cuijk, 13 november 2017

2

Situatie en planvorming

Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied betreft de Heilig Hartenkerk aan de Rubensstraat in 's-Hertogenbosch. Het bijgebouw (de sacristie) ten westen van de kerk behoort ook tot het onderzoeksgebied, maar de pastorie ten zuiden van de kerk niet. Wij hebben zowel de binnen- als buitenkant van de kerk en de sacristie onderzocht. Op afbeelding 1 is het onderzoeksgebied globaal gemarkeerd.

Afbeelding 1. Onderzoeksgebied (rood kader)

De situatie

De Heilig Hartenkerk is omstreeks 1950 gebouwd en bestaat uit een hoofdgebouw en sacristie. Het hoofdgebouw betreft een hoge kerkzaal met een houten zoldervloer en een puntdak met daarop een klokkentoren. De sacristie heeft ook een zolder. Deze zolder staat fysiek niet in verbinding met het hoofdgebouw. De sacristie is toegankelijk via een overdekte trap. Op de daken van alle genoemde gebouwen liggen dakpannen, waarvan enkele aan de zuidzijde van het hoofdgebouw net boven de dakgoot kapot zijn. De Heilig Hartenkerk en de sacristie zijn in 2015 aan de kerkelijke eredienst onttrokken. Ten noorden van de kerk ligt een gazon en ten zuiden de tuin. Er staan in de directe omgeving van de kerk verschillende bomen en heggen. Bij de bomen hebben wij op een eerder moment een quickscan natuur uitgevoerd (referentie rapport: 300430). Op foto 1, 2, 3 en 4 is de situatie afgebeeld.

Planvorming

Van de Ven Bouw en Ontwikkeling is van plan om twaalf grondgebonden woningen te realiseren in het hoofdgebouw en de sacristie van de kerk. Van de twaalf woningen krijgen tien woningen toegang tot een tuin. In de gevels worden daarom meerdere deuren en ramen gemaakt. Het uitgangspunt is dat de zolders, dakgoten en dakbedekkingen in hun huidige vorm behouden blijven, kleine reparaties en vervanging daargelaten.

Foto 1. Hoofdgebouw Heilig Hartenkerk (noordzijde)

Foto 2. Sacristie Heilig Hartenkerk (westzijde)

Foto 3. Kerkzaal hoofdgebouw Heilig Hartenkerk

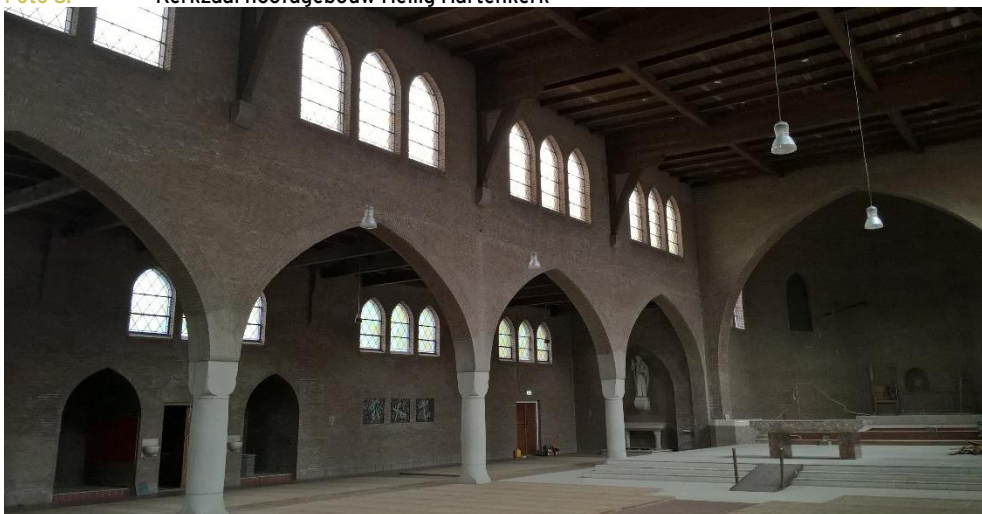
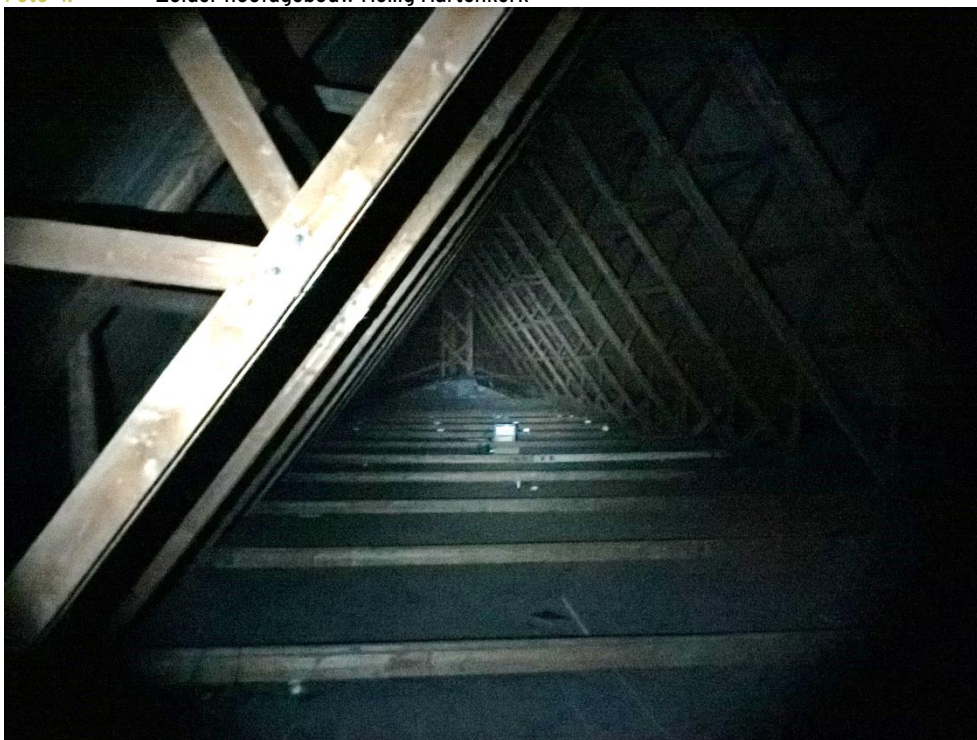

Foto 4. Zolder hoofdgebouw Heilig Hartenkerk

3 Verantwoording

3.1 Literatuuronderzoek

Natuurwetgeving

Wij hebben onderzocht of het onderzoeksgebied een wettelijk beschermde status of een beleidsmatig vastgestelde natuurstatus heeft. Daarvoor raadplegen wij onder andere provinciale websites en de website van het ministerie van Economische Zaken (EZ). In bijlage 2 hebben wij het juridisch kader samengevat.

Soortinformatie

Om inzicht te krijgen in de actuele gegevens die beschikbaar zijn over het onderzoeksgebied en de omgeving hebben wij websites van onder andere RAVON (www.ravon.nl), SOVON (www.sovon.nl), De Vlinderstichting (www.vlinderstichting.nl) en de Zoogdiervereniging (www.zoogdiervereniging.nl) geraadpleegd.

3.2 Nationale Databank Flora en Fauna

Wij hebben gegevens over de aanwezigheid van wettelijk beschermde soorten binnen het onderzoeksgebied opgevraagd bij de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFD, www.ndff.nl). Op afbeelding 2 ziet u de administratieve gegevens.

Afbeelding 2. Administratieve gegevens NDFD

Projectnaam Heilig Hartenkerk in Den Bosch
Doel Quickscan Natuur
Datum 26-07-2017 16:30
Ordernummer HNL-2017-235
Geselecteerde kilometerhokken
150-411

Resultaten

In bijlage 1 zijn de resultaten uit de Nationale Databank Flora en Fauna weergegeven. Van landzoogdieren, vleermuizen en amfibieën zijn uit het kilometerhok meldingen bekend van Europees en nationaal beschermde soorten, maar naar deze groepen is niet altijd volledig onderzoek uitgevoerd. Van dagvlinders en libellen zijn geen meldingen bekend van beschermde soorten ondanks wel volledig uitgevoerd onderzoek. Van vaatplanten, reptielen, vissen en overige soortgroepen zijn geen meldingen bekend maar is ook geen volledig onderzoek uitgevoerd. Tijdens ons veldbezoek ligt de focus daarom op alle groepen behalve dagvlinders en libellen.

3.3 Veldwerk

Tijdstip en omstandigheden

Jasper Verhaar heeft één veldbezoek uitgevoerd. In tabel 1 hebben wij de omstandigheden tijdens het veldwerk opgenomen.

Tabel 1. Inventarisatieronde

Datum	Moment	Weersomstandigheden
27 juli 2017	Middag	Droog, zonnig, nauwelijks wind, 21°C

Werkwijze

Wij werken uitsluitend volgens de richtlijnen en inventarisatiemethoden die zijn voorgeschreven door diverse gegevensbeherende instanties zoals SOVON (vogels), RAVON (reptielen en amfibieën), FLORON (vaatplanten), de Zoogdiervereniging en EIS (ongewervelden). Gedurende het veldbezoek is gelet op de mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten op basis van de aanwezige biotopen en habitats. Methoden zijn vastgesteld voor de volgende groepen:

- ongewervelden
- vissen
- amfibieën
- reptielen
- zoogdieren
- vaatplanten

4 Quickscan

4.1 Gebiedsbescherming

Natura 2000-gebieden

Het onderzoeksgebied maakt geen onderdeel uit van een Natura 2000-gebied en ligt op ruime afstand van gebieden die wel als Natura 2000-gebied zijn aangewezen. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied heet 'Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek'. Het gebied ligt op circa 2 km vanaf het onderzoeksgebied. Op afbeelding 3 is de ligging van het onderzoeksgebied (binnen de rode cirkel) te zien ten opzichte van Natura 2000-gebieden (gele markeringen).

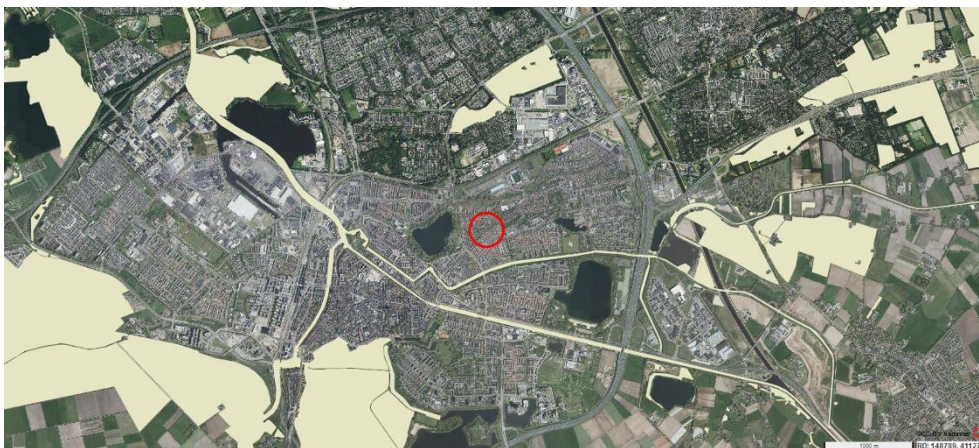
Afbeelding 3. Ligging onderzoeksgebied ten opzichte van Natura 2000-gebied

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het onderzoeksgebied ligt buiten het NNN. Het dichtstbijzijnde NNN-gebied ligt op circa 500 m afstand. Op afbeelding 4 is de ligging van onderzoeksgebied (binnen de rode cirkel) te zien ten opzichte van het NNN (beige markeringen).

Afbeelding 4. Ligging onderzoeksgebied ten opzichte van NNN

Gemeentelijke status

Voor zover bekend heeft het gebied geen gemeentelijke beschermde natuurstatus.

4.2 Planten en dieren

4.2.1 Vogels

In de directe omgeving van de kerk hebben wij verschillende soorten vogels waargenomen of verwachten deze, waaronder houtduif, ekster, kauw, merel, huismus en verschillende soorten kleine zangvogels.

4.2.2 Europees beschermde soorten

Vleermuizen

Wij verwachten dat nabij de kerk verschillende soorten vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger kunnen worden waargenomen.

Overige soortgroepen

Wij hebben geen exemplaren uit andere Europees beschermde soortgroepen waargenomen. Deze zijn op basis van literatuuronderzoek en het ontbreken van geschikte biotopen ook niet te verwachten.

4.2.3 Nationaal beschermde soorten

Vaatplanten

Wij hebben geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Deze zijn op basis van literatuuronderzoek en het ontbreken van geschikte biotopen ook niet te verwachten.

Terrestrische zoogdieren

Wij hebben geen beschermde zoogdieren aangetroffen, maar mogelijk houden zich nabij de gevels van de kerk soorten als egel, veldmuis en huisspitsmuis op.

Amfibieën en reptielen

Wij hebben geen amfibieën aangetroffen. Mogelijk houden bruine kikker en gewone pad tussen de lage begroeiing rondom de kerk op. Wij hebben geen reptielen waargenomen. Deze zijn op basis van literatuuronderzoek en het ontbreken van geschikte biotopen ook niet te verwachten.

Vissen

Binnen de werkgrenzen van het plangebied is geen oppervlaktewater en/of oevers hiervan aanwezig. De aanwezigheid van vissen is daarom uitgesloten.

Dagvlinders en libellen

Wij hebben geen beschermde dagvlinders of libellen waargenomen. Deze zijn ook niet te verwachten vanwege het ontbreken van specifieke biotopen voor beschermde soorten.

Overige soortgroepen

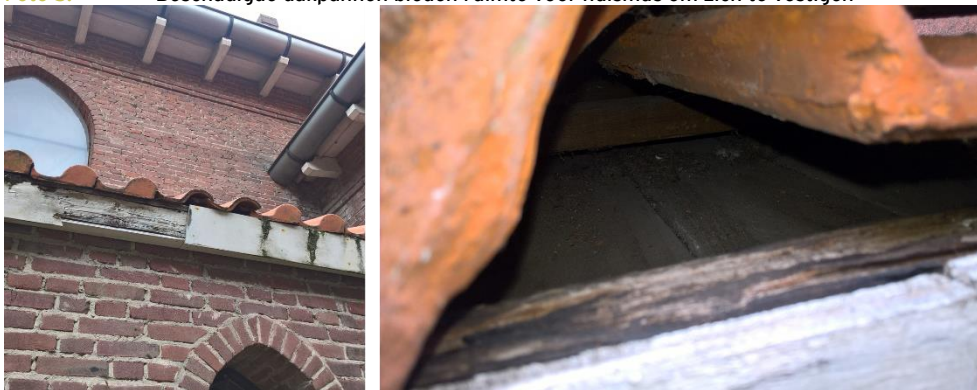
Wij verwachten geen exemplaren uit overige soortgroepen vanwege het ontbreken van specifieke biotopen.

4.3 Vaste rust- en verblijfplaatsen

Nesten

Wij hebben geen jaarrond beschermde nesten of nestplaatsen van vogels of bepaalde zoogdieren aangetroffen in of nabij de kerk. De kerk biedt echter wel mogelijkheden voor vogels om te nestelen. Daar waar dakpannen zijn beschadigd hebben huismussen namelijk toegang tot onder de dakpannen. Dit zijn potentiële nestplaatsen voor de huismus. Nesten van deze soort zijn jaarrond beschermd. Wij hebben beschadigde dakpannen aangetroffen aan de zuidzijde van het hoofdgebouw, grenzend aan de tuin van de pastorie (zie foto 5), maar deze kunnen ook op andere plekken van het gebouw zitten. Waar wij dit hebben kunnen onderzoeken bevonden zich geen nesten. Echter, in het volgende broedseizoen kunnen op plekken waar huismussen onder de dakpannen kunnen wel nesten worden verwacht. De bomen en struiken nabij de kerk bieden in het broedseizoen plaats voor nesten van algemeen voorkomende vogels zoals houtduif, ekster en merel.

Foto 5. Beschadigde dakpannen bieden ruimte voor huismus om zich te vestigen

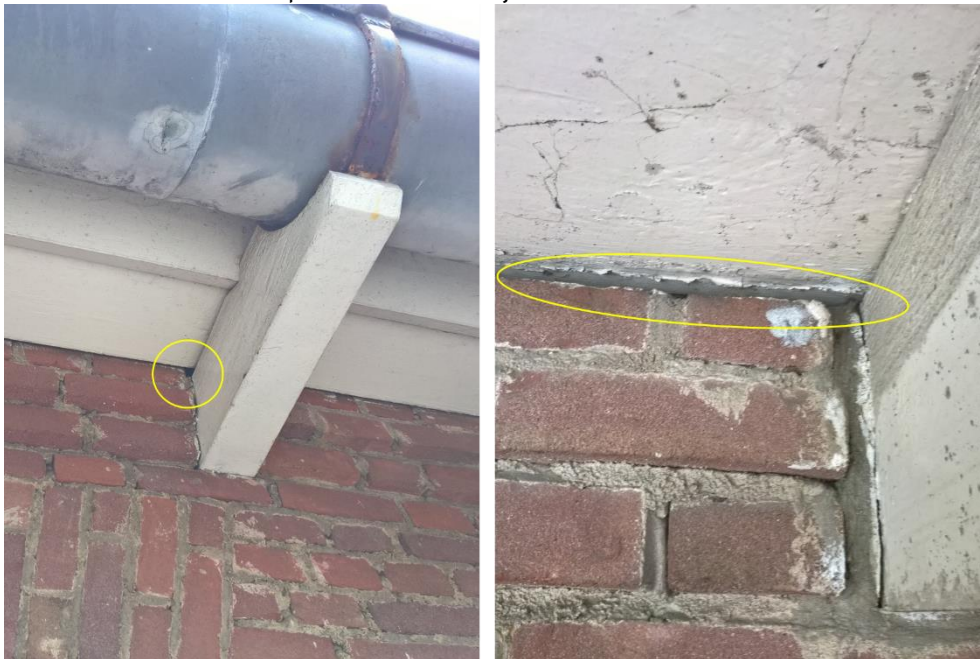
Vleermuizen

Wij hebben potentiële zomer- en/of winterverblijfplaatsen voor vleermuizen aangetroffen in een holle ruimte achter de muur onder de overkapping tussen de sacristie en de pastorie (zie foto 6). Wij hebben hier ook uitwerpselen van vleermuizen aangetroffen. Mogelijk bevinden zich ook verblijfplaatsen in de kieren tussen de gevel en de daklijst (zie foto 7). Dergelijke kieren zijn bij alle gevels van het hoofdgebouw, de sacristie en de pastorie te vinden. Daarnaast is het goed mogelijk dat vleermuizen zich ook ophouden in andere gebouwen nabij de kerk.

Foto 6. Potentiële winter-/zomerverblijfplaats (binnen gele cirkel) voor vleermuizen onder houten overkapping bij sacristie

Foto 7. Potentiële winter-/zomerverblijfplaats (binnen gele cirkel) voor vleermuizen op verschillende plekken onder de daklijst

4.4 Overige functies

Wij hebben tijdens ons onderzoek uitwerpselen van vleermuizen aangetroffen. Wij vermoeden hierdoor dat vleermuizen recentelijk gebruik van de kerk en de omgeving hebben gemaakt als foerageergebied. De kerkgebouwen en bomen in de buurt bieden beschutting, wat belangrijk is voor vleermuizen. Daarnaast blijft onder de boomkronen en nabij de gevels warmte hangen en dat trekt insecten aan. Deze insecten zijn de voedselbron voor vleermuizen.

4.5 Houtopstanden

Ter plaatse van de kerk staan geen bomen die vallen onder de noemer houtopstand.

5 Conclusie

5.1 Soortenbescherming

5.1.1 Vogels

Vogels gebruiken de kerk en de directe omgeving als foerageergebied, tijdelijke rustplaats en mogelijk als voortplantingsgebied. Alle vogels zijn streng beschermd volgens de Wnb.

Nesten

In 2009 is de lijst met vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond zijn beschermd, aangepast. Er moet onderscheid worden gemaakt in:

- nesten met een jaarrond beschermd status (categorie 1 t/m 4);
- nesten van vogels die niet jaarrond beschermd zijn, maar waarvan het nodig is een goed beeld te hebben of na de ingreep goede alternatieven voorhanden zijn om nieuwe nesten te bouwen (als het nest verloren gaat) (categorie 5);
- nesten van overige, vaak erg algemeen voorkomende vogels.

In bomen en struiken nabij de kerk kunnen nesten verwacht worden van vogels waarvan de nesten niet jaarrond beschermd zijn. Nesten van deze categorie vogels zijn, mits in gebruik, streng beschermd. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of naast de aangetroffen potentiële nestplaatsen onder kapotte dakpannen er nog meer dergelijke nestplaatsen onder de dakrand aanwezig zijn en of hier nesten van huismussen aanwezig zijn. Huismusnesten vallen onder categorie 4 en zijn jaarrond beschermd.

Voor wat betreft de niet jaarrond beschermd vogelnesten zal geen sprake zijn van een overtreding van de verbodsbepalingen zolang bewoonde nesten niet worden verstoord of vernield. In hoofdstuk 6 beschrijven wij hoe dit kan worden voorkomen. Voor wat betreft de mogelijk huismusnesten kan wel sprake zijn van overtreding van Art. 3.1 lid 2 als de dakpannen waaronder daadwerkelijk huismusnesten aanwezig zijn worden vervangen. Er kan sprake zijn van overtreding van Art. 3.1 lid 4 en lid 5 als huismusnesten worden verstoord als gevolg van boor- en zaagwerkzaamheden in de gevels nabij nesten. Uit nader onderzoek (zie hoofdstuk 6) zal echter moeten blijken of er daadwerkelijk nesten van huismussen aanwezig zijn onder de dakpannen. Indien daar inderdaad sprake van is moet mogelijk een gedragscode worden ingezet of een ontheffing worden aangevraagd.

5.1.2 Europees beschermde soorten

In het onderzoeksgebied zijn soorten aanwezig of kunnen soorten voorkomen die in het kader van de Wnb op Europees niveau beschermd zijn. Het gaat om gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger.

Vleermuisverblijfplaatsen

Er is een kans dat in kieren en holle ruimtes onder de overkapping boven de ingang van de sacristie en tussen de gevel en de daklijst op verschillende plekken van de kerk vleermuizen aanwezig zijn. Verblijfplaatsen van vleermuizen worden vaak niet permanent gebruikt, afhankelijk van de aard en omvang de verblijfplaats en de soort. Dergelijk verblijfplaatsen zijn, mits in gebruik, streng beschermd.

Nader onderzoek moet uitwijzen of het aanbrengen van deuren en ramen in de gevels leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen met het oog op vleermuisverblijfplaatsen. Er is geen sprake van een overtreding van de verbodsbepalingen als uit het nader onderzoek blijkt dat de kieren tussen de gevels en daklijst niet door vleermuizen in gebruik zijn. Als besloten wordt de kieren en holle ruimtes onder de overkapping boven de ingang van de sacristie dicht te maken, bijvoorbeeld in het kader van isolatie, dan zal ook uit nader onderzoek moeten blijken of deze daadwerkelijk in gebruik zijn en of er dus sprake is van overtreding van de verbodsbepalingen. Indien daar inderdaad sprake van is moet mogelijk een gedragscode worden ingezet of een ontheffing worden aangevraagd.

Foerageergebied

De omgeving van de kerk wordt waarschijnlijk gebruikt als foerageergebied door vleermuizen. Mits van wezenlijk belang zijn alle elementen die tezamen het foerageergebied gestalte geven, streng beschermd. Maar er is met de voorgenomen werkzaamheden geen sprake van een overtreding van de verbodsbepalingen omdat de functionaliteit van foerageergebied niet wordt aangetast. Het bestaande groen blijft namelijk grotendeels behouden en door aanleg van groen in de toekomstige particuliere tuinen zal de functionaliteit mogelijk zelfs verbeteren. Wij gaan er hierbij vanuit dat werkzaamheden uitsluitend bij daglicht worden uitgevoerd. In hoofdstuk 6 beschrijven wij hoe zorgvuldig moet worden gehandeld.

5.1.3 Nationaal beschermde soorten

Binnen het onderzoeksgebied zijn soorten aanwezig of kunnen soorten voorkomen die in het kader van de Wnb op nationaal niveau beschermd zijn. Het gaat om de volgende soortgroepen:

- grondgebonden zoogdieren (egel, veldmuis en huisspitsmuis);
- amfibieën (bruine kikker en gewone pad);

Voor bovenstaande soorten hebben de voorgenomen werkzaamheden tot gevolg dat verblijfplaatsen of voortplantingsbiotopen verloren gaan. Daarmee vindt overtreding plaats van artikel 3.10 lid 1b Wnb. Maar omdat er sprake is van ruimtelijke ontwikkelingen geldt voor deze soorten en voor deze verbodsbepaling in provincie Noord-Brabant een provinciale vrijstelling. Er moet echter wel zorgvuldig worden gehandeld. Hoe dit zorgvuldig handelen vormgegeven kan worden, is beschreven in hoofdstuk 6.

5.2 Gebiedsbescherming

Natura 2000-gebieden

Wij verwachten dat de voorgenomen ontwikkelingen geen invloed zullen hebben op natuurwaarden in Natura 2000-gebieden in de omgeving. Het dichtstbijzijnde natura 2000-gebied 'Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek' bevindt zich namelijk op circa 2 km afstand van het onderzoeksgebied. Wij verwachten daarom dat verdere toetsing in dit kader dan ook niet nodig is.

NNN

Wij verwachten geen negatieve effecten op de nabijgelegen NNN. De doelstellingen voor bijvoorbeeld beheertype 'beek en bron' zoals deze zich ten zuiden van het onderzoeksgebied aanwezig zijn, zijn wezenlijk anders dan de aanwezige natuurwaarden in en nabij de kerk. Wij verwachten daarom dat verdere toetsing in dit kader niet nodig is.

5.3 Samenvatting

In tabel 2 vertalen wij de uitkomsten van dit onderzoek naar een samenvatting van de voorkomende soorten, eventuele overtredingen van de verbodsbepalingen en de noodzaak tot het nemen van vervolgstappen, ontheffingsaanvragen en vergunningsaanvragen.

Tabel 2. Overzicht conclusies en vervolgstappen

Soortenbescherming					
	(mogelijk) Voorkomend	Overtreding verbodsbepalingen	Nader onderzoek	Ontheffing	Advies
Vogels					
Nesten niet jaarrond beschermd	Ja	Nee	Nee	Nee	Controle, buiten broedseizoen werken
Nesten jaarrond beschermd	Ja	Mogelijk Art 3.1 lid 2, 4 en 5	Ja	Mogelijk of gedragscode	Eerst nader onderzoek
Europees beschermde soorten					
Vleermuizen	Ja	Mogelijk Art 3.5 lid 2 en 4	Ja	Mogelijk	Eerst nader onderzoek
Overige soortgroepen	Nee	-	-	-	-
Nationaal beschermde soorten					
Terrestrische zoogdieren	Ja	Ja Art 3.10 lid 1b	Nee	Vrijstelling	Zorgplicht
Amfibieën	Ja	Ja Art. 3.10 lid 1b	Nee	Vrijstelling	Zorgplicht
Overige soortgroepen	Nee	-	-	-	-
Gebiedsbescherming					
	Afstand	Negatieve effecten	Vervolgstappen	Vergunning	Opmerkingen
Natura 2000	+/- 2 km	Nee	Overleg provincie Noord-Brabant, zie par. 6.4	Nee	-
NNN	+/- 500 m	Nee	Overleg provincie Noord-Brabant, zie par. 6.4	Nee	-
Houtopstanden	Buiten onderzoeksgebied	-	-	-	-

6

Advies

6.1 Vogels

Nader onderzoek

Wij adviseren een nader onderzoek uit te laten voeren naar potentiële nestplaatsen en nesten van huismussen. Onderzocht moet worden of huismussen daadwerkelijk gebruik (kunnen) maken van ruimte onder de dakpannen als broedplaats. In de periode september tot maart moet daarom een veldbezoek worden uitgevoerd. Hierbij moeten de dakranden visueel worden geïnspecteerd op kapotte dakpannen of andere plekken waardoor huismussen onder het dak kunnen komen. Onderzoek moet uitgevoerd worden door een deskundige op het gebied van huismussen en volgens de richtlijnen uit het Kennisdocument Huismus. Indien potentiële nestplaatsen voor huismussen worden aangetroffen maar er geen nest of nestbouw aanwezig is of is geweest, moeten deze plekken ontoegankelijk worden gemaakt om te voorkomen dat huismussen zich er in het aankomende broedseizoen alsnog vestigen.

Behouden bewoonde nesten

Indien u besluit toch bomen en struiken of de heg in de omgeving van de kerk te verwijderen dan adviseren wij dit uit te voeren in de periode tussen 1 december en 1 maart. De kans dat dan bewoonde nesten aanwezig zijn, is erg klein. Ook buiten deze periode mag gerooid worden, mits (zie ook 'Nestcontrole') uit een aanvullende controle is gebleken dat er geen bewoonde nesten aanwezig zijn. Zo zorgt u ervoor dat broedgevallen dan geen belemmering vormen. Dit advies is ook beschreven in het eerder door ons uitgebrachte quickscan natuur (referentie rapport: 300430) met betrekking tot de bomen nabij de Heilig Hartenkerk.

Nestcontrole

Als u besluit bomen en beplantingen te verwijderen tussen 1 maart en 1 december, moet voorafgaand aan de werkzaamheden een aanvullende controle worden uitgevoerd. Hiermee onderzoekt u of zich bewoonde nesten in de te rooien elementen bevinden. Dit onderzoek moet maximaal drie dagen voor de daadwerkelijke werkzaamheden uitgevoerd worden. Worden bewoonde nesten aangetroffen, dan moet de betreffende nestlocatie worden gemarkeerd en ontzien zolang het nest bewoond is. Dat betekent dat duidelijk moet zijn dat de boom of struik pas gekapt mag worden als het nest niet meer bewoond is, doorgaans een aantal weken later. In de tussentijd moet bijvoorbeeld met een lint om de stam duidelijk worden gemaakt dat de bewuste boom nog niet gekapt mag worden. Dit advies is ook beschreven in het eerder door ons uitgebrachte quickscan natuur (referentie rapport: 300430) met betrekking tot de bomen nabij de Heilig Hartenkerk.

6.2 Europees beschermde soorten

Vleermuisonderzoek

Wij adviseren ruim voor het begin van de werkzaamheden een vleermuisonderzoek uit te laten voeren. Een dergelijk onderzoek heeft een doorlooptijd van circa acht weken en kan uitsluitend volledig worden uitgevoerd in een periode die valt tussen half april en eind oktober. Met het onderzoek moet worden vastgesteld dan wel worden uitgesloten of vleermuizen gebruikmaken van de potentiële verblijfplaatsen in de kerkgebouwen. Als gebruik wordt uitgesloten, zijn geen verdere maatregelen noodzakelijk. Als gebruik wordt aangetoond kunnen mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn, afhankelijk van de werkperiode en de aard van de ingrepen. Mogelijk is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Protocol

Het nader onderzoek moet uitgevoerd worden conform het Vleermuisprotocol versie 2017. Dit protocol is goedgekeurd door het ministerie van EZ en beschrijft de wijze van zorgvuldig onderzoek als het gaat om vleermuizen. Wanneer u dat wenst, kan Cobra adviseurs bv dit onderzoek voor u verzorgen.

6.3 Nationaal beschermde soorten

Wij adviseren de directe omgeving voorafgaand aan werkzaamheden te controleren op de aanwezigheid van dieren. Eventueel aangetroffen kikkers, padden of egels moeten dan voorzichtig verplaatst worden naar bijvoorbeeld een naastgelegen park of plantvak. Indien onverhoopt streng beschermde soorten worden aangetroffen, schakel dan een deskundig ecooloog in om de eventuele vervolgstappen te bepalen.

6.4 Gebiedsbescherming

Natura 2000-gebieden

Wij adviseren de in paragraaf 5.2 beschreven conclusie ten aanzien van de verwachting dat het werk geen invloed zal hebben op nabijgelegen Natura 2000-gebieden kort te sluiten met de provincie Noord-Brabant.

NNN

Wij adviseren de in paragraaf 5.2 beschreven conclusie ten aanzien van de verwachting dat het werk geen negatieve invloed zal hebben op het nabijgelegen NNN kort te sluiten met de provincie Noord-Brabant.

Bijlage 1

Resultaten Nationale Databank Flora en Fauna

Bijlage 2

Juridisch kader Wet natuurbescherming

Met ingang van 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (Wnb) in werking getreden. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. De wet regelt soortenbescherming en gebiedsbescherming. Hieronder gaan wij daar verder op in. Ook is een toelichting gegeven op de planologische bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), ofwel de voormalige Ecologische Hoofdstructuur van Nederland, ook wel EHS genoemd. Hoewel de werking van de NNN niet is geregeld onder de Wnb, kunnen onderdelen van het NNN wel degelijk vallen onder de reikwijdte van de Wnb.

Soortenbescherming

De Wnb

De Wnb is op 1 januari 2017 in werking getreden en regelt naast gebiedsbescherming (daarover verderop meer) de soortenbescherming. Deze wet regelt de bescherming van dier- en plantensoorten in hun natuurlijk leefomgeving. Menselijk handelen mag geen nadelige invloed hebben op deze soorten. Volgens de Wnb is het daarom verboden beschermde dier- en plantensoorten, hun nesten, hun holen en andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen aan te tasten of te verontrusten. Onderscheiden wordt tussen vogels, Europees beschermde planten- en diersoorten en Nationaal beschermde planten- en diersoorten.

Beschermde soorten

Onder de Wnb zijn als beschermde soort aangewezen:

- ruim 700 op Europees grondgebied voorkomende vogelsoorten opgenomen in de Vogelrichtlijn, beschreven in paragraaf 3.1 van de Wnb;
- 76 Europees beschermde planten- en diersoorten opgenomen in de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bonn en het Verdrag van Bern, beschreven in paragraaf 3.2 van de Wnb (artikel 3.10 en 3.11);
- 157 nationale planten en diersoorten, beschreven in paragraaf 3.3 van de Wnb (artikel 3.5 en 3.8).

Vrijstelling en ontheffing

Voor elk van de drie beschermingsregimes gelden specifieke verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. De verbodsbepalingen mogen niet overtreden worden, tenzij men een ontheffing kan krijgen (het zogenoemde 'nee, tenzij-principe'). Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen via een ontheffing of vrijstelling moet aan drie criteria zijn voldaan:

- Ten eerste mag alleen van de verbodsbepaling afgeweken worden als er geen andere bevredigende oplossing voor de handeling mogelijk is.
- Ten tweede moet tegenover de afwijking van het verbod een in de wet genoemd belang staan. De wet geeft voor de verschillende beschermingsregimes aan wat die belangen zijn zoals volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Tenslotte mag de ingreep geen afbreuk doen aan de staat van instandhouding van de soort.

Als aan deze drie vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk, bijvoorbeeld in de vorm van een provinciale verordening of een gedragscode. Zo zijn er voor diverse nationaal beschermde soorten diverse vrijstellingen geregeld die echter per provincie kunnen verschillen.

Zorgplicht

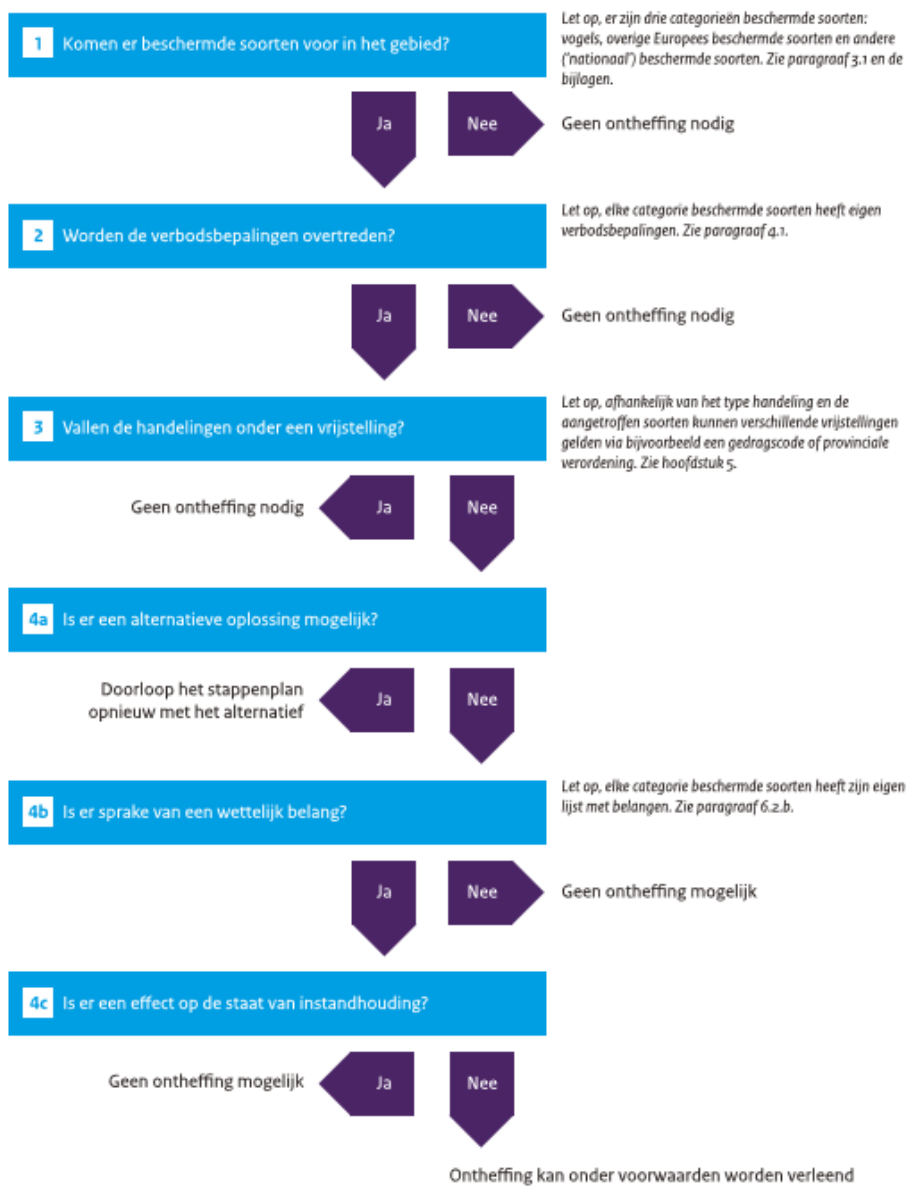
De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leef- omgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd.

Deze formulering van de zorgplicht brengt met zich mee dat wanneer u een bepaalde handeling wilt verrichten die gevolgen voor natuurwaarden zou kunnen hebben, u zich daaraan voorafgaand op de hoogte stelt van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen daarvoor van uw handelen. Zo nodig raadpleegt u een ecooloog. Bij de uitvoering van die handeling moet u negatieve gevolgen zoveel mogelijk voorkomen dan wel beperken of ongedaan maken.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wnb	Beschermingsregime Europese soorten § 3.2 Wnb	Beschermingsregime nationale soorten § 3.3 Wnb
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Stroomschema

Het ministerie van Economische Zaken (EZ) hanteert een stappenplan om te bepalen of een ontheffing in het kader van soortenbescherming nodig is. Het stroomschema hebben wij hieronder opgenomen.

Gebiedsbescherming

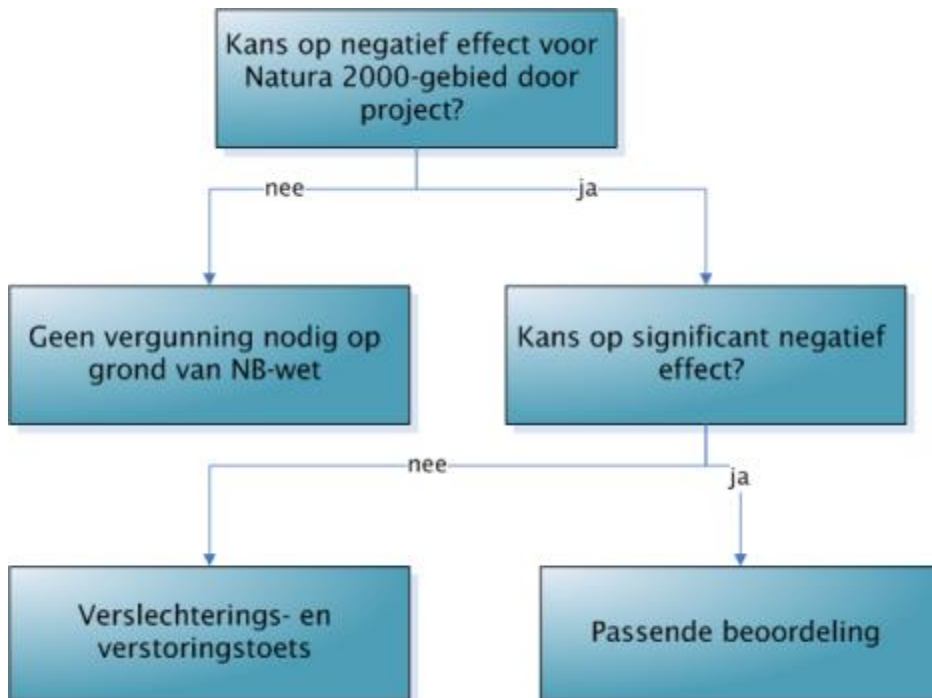
De voormalige Natuurbeschermingswet 1998 maakt sinds 1 januari 2017 onderdeel uit van de Wnb. In hoofdstuk 2 van de Wnb is nu dit onderdeel opgenomen. Maar de manier waarop getoetst wordt of een project invloed heeft op gebieden, is niet veranderd. Op grond van artikel 10a wijst de minister van EZ gebieden aan waarin uitvoering wordt gegeven aan de 'Vogelrichtlijn' (EEG nr. 79/409) en de Habitatrichtlijn (EEG nr. 29/43).

Gebieden

Onder de Wnb zijn uitsluitend Natura 2000-gebieden beschermd. Beschermde natuurmonumenten zoals we deze voorheen kenden, zijn in de meeste gevallen opgenomen in Natura 2000-gebieden.

Vergunning

Als er geen sprake is van een negatief effect, is er geen vergunning nodig. Als er wel sprake is van een mogelijk negatief effect, is een vergunning noodzakelijk en dient de vergunningsprocedure te worden gestart en gaat de habitattoets verder. Als het om een mogelijk negatief effect gaat dat zeker niet significant is, dan moet er een verslechteringstoets worden uitgevoerd en komt u in de fase 'verslechteringstoets'. Gaat het om een mogelijk significant negatief effect dan is een passende beoordeling nodig en wordt verder gegaan met de fase 'passende beoordeling'. De passende beoordeling moet gebaseerd zijn op onderzoek en de best beschikbare wetenschappelijke gegevens. De mogelijke effecten van de te beoordelen activiteiten of plannen worden dan onderzocht. De procedure is in onderstaand schema toegelicht.

Houtopstanden

Voor houtopstanden buiten de bebouwde kom Boswet was voor inwerkingtreding van de Wnb de Boswet van toepassing. De regels zijn overgenomen in hoofdstuk 4 van de Wnb. Voor houtopstanden die staan buiten de bebouwde komgrens zoals vastgesteld op grond van artikel 4.1 onder a. Wnb, kan velling van de houtopstand verplichtingen in het kader van deze wet geven. Tot 2017 werd een dergelijke komgrens vastgesteld in het kader van de Boswet. De standplaats van houtopstand buiten deze kom houdt in dat op velling van deze houtopstand of onderdelen daarvan, de meld- en herplantplichten van artikel 4.2 Wnb en artikel 4.3 Wnb van toepassing kunnen zijn. Op deze plichten kunnen vrijstellingen van toepassing zijn. Provinciale verordeningen kunnen nadere regels bevatten omtrent deze plichten.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het omvat de voormalige Ecologische Hoofdstructuur ofwel de EHS. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. In het Natuurnetwerk Nederland liggen:

- bestaande natuurgebieden, waaronder de twintig Nationale Parken;
- gebieden waar nieuwe natuur wordt aangelegd;
- landbouwgebieden, beheerd volgens agrarisch natuurbeheer;
- ruim zes miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, de kustzone van de Noordzee en de Waddenzee;
- alle Natura 2000-gebieden.

Structuurschema Groene Ruimte

Van rijkswege is het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) opgesteld. Hierin staan afspraken over de natuur in landelijke gebieden. De nota is gericht op behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurkenmerken en -waarden. Bepaald is dat het NNN moet worden beschermd en ontwikkeld door een combinatie van:

- planologische bescherming;
- aankoop van gronden;
- het afsluiten van beheerovereenkomsten met particuliere eigenaren;
- inspanningen voor een goede kwaliteit van milieu en water.

In het NNN worden planten en dieren in waardevolle natuurgebieden beschermd. In een bestemmingsplan wordt het natuurnetwerk concreet begrensd.

Ingrepen in de NNN

In de NNN geldt het 'nee, tenzij'-principe. Dit houdt in dat ruimtelijke ingrepen niet zijn toegestaan, tenzij er geen alternatieven zijn en er sprake is van een groot openbaar belang. De effecten van een ingreep moeten worden gecompenseerd. In principe zijn ingrepen in of nabij de NNN die invloed hebben op natuurwaarden vergunningsplichtig. Welk spoor gevolgd moet worden en of er daadwerkelijk sprake is van een aantasting van natuurwaarden in de NNN is afhankelijk van de concrete planvorming.

Centraal postadres
Rechtestraat 12
5455 GE Wilbertoord
T. 088 - 262 72 00

**Voor meer informatie over
Cobra bezoek onze websites**
www.Cobra-Adviseurs.nl
info@Cobra-Adviseurs.nl